

УДК 336.221.4(447)

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Городецька Т.Е., к.е.н., доцент (ХІФ УДУФМТ)

Проаналізовано особливості системи місцевого оподаткування в Україні та шляхи її реформування в контексті прийняття Податкового кодексу.

Ключеві слова: податки, система місцевого оподаткування, податкова реформа, місцеві бюджети.

Постановка проблеми. Оподаткування є однією з важливіших функцій держави і виступає засобом фінансового забезпечення її діяльності. Виходячи з цього, метою податкової реформи в Україні є приведення податкової системи у відповідність з пріоритетами державної політики соціально-економічного розвитку та забезпеченням достатності сукупних податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів та державних цільових фондів. Сьогодні склалася досить непроста ситуація у сфері наповнення місцевих бюджетів місцевими податками і зборами, які займають особливе місце серед дохідних джерел. Вони несуть суттєве навантаження у формуванні відносної фінансової незалежності органів місцевого самоврядування, тому необхідно, щоб це джерело займало вагомую частину у дохідній частині місцевого бюджету.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Останнім часом розглядалося кілька варіантів підготовлених змін до законодавчих актів щодо запровадження та справляння місцевих податків і зборів. Проект Закону України «Про удосконалення системи місцевих податків і зборів в Україні» від 29.05.2009 р. № 4561, значно відрізняється від Декрету КМУ «Про місцеві податки та збори» [1] та попередніх проектів.

Слід зазначити, що податкове законодавство, яке сформувалося протягом останніх п'яти-шести років, не цілком задовольняє як суб'єктів господарської діяльності, так і податкову службу України. Підтвердженням тому є організація та проведення державною податковою адміністрацією міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми вдосконалення податкової системи України» [2]. Ця проблема виникла внаслідок того, що зараз діє низка податкових нормативних актів, які формувалися в різний час і за різних економічних умов. Тепер же в країні назріла необхідність уніфікувати податкове законодавство і звести його в єдиний документ, яким і має стати Податковий кодекс.

Відповідно до проекту концепції реформування податкової системи, планується у 2008–2010 роках зниження ставок оподаткування,

перегляд процедур адміністрування податків і вихід до кінця цього терміну на прийняття Податкового кодексу України.

Робота над проектом Податкового кодексу розпочалася в Україні 1998 року. Урядовий проект був переданий на розгляд до Верховної Ради в 2001 році і прийнятий в другому читанні. У квітні 2007 року на обговорення громадськості було представлено редакцію Податкового кодексу із змінами. Але вже у липні 2010 року новим урядом представлено новий проект Податкового кодексу [3], наголосивши на необхідності конструктивного діалогу щодо внесення зауважень та пропозицій до проекту Податкового кодексу.

Мета статті – проаналізувати діючу систему місцевого оподаткування та запропоновану проектом Податкового кодексу, визначити можливі шляхи її реформування.

Викладення основного матеріалу. В умовах трансформаційної економіки значно зростає роль місцевих бюджетів, оскільки їх формування та використання безпосередньо пов'язане з вирішенням основних завдань соціально-економічного плану. Однією зі складових доходів місцевих бюджетів є місцеві податки та збори, тому важливо провести реформу української системи місцевих податків і зборів, яка дозволить вирішити низку соціально-культурних і комунально-побутових програм на регіональних рівнях.

Місцеві податки та збори – досить різнопланове явище в податковій системі України. Зазвичай вони не відіграють важливої ролі у формуванні як консолідованого, так і місцевого бюджетів, а виступають доповненням до загальнодержавних податків. Основа дохідної бази регіону – податкові надходження. Тенденції їх руху відображено на прикладі Харківської області у таблицях 1 та 2.

Слід відзначити тенденцію до зростання загальних обсягів надходжень податків, зборів та інших платежів, мобілізованих до обласного бюджету Харківської області. Однак, їх питома вага в дохідній частині бюджету області має тенденцію до зменшення.

Таблиця 1

Податкові надходження до обласного бюджету Харківської області

№ п/п	Податкові надходження (грн.)	2007 р.	2008 р.	2009 р.
1.	Податок з доходів фізичних осіб	490869551	630512764	619636610
2.	Плата за землю	76472225	108349733	134276481
3.	Податок на прибуток підприємств	1273712	1342170	1232638
4.	Податок з власників транспортних засобів	25839848	29390157	17230368
5.	Плата за придбання торгових патентів	1118539	1193393	1217788
6.	Збір за забруднення навколишнього природного середовища	9693808	10358415	20119154
7.	Надходження від збору за проведення гастрольних заходів		42120	48079
8.	Всього податкових надходжень	605267683	781188752	793761118
9.	Разом доходів	2356896307	3285057962	3223446230

Розраховано за даними [4].

Як видно з таблиці 2 основним джерелом наповнення бюджетних коштів у Харківській області були податок з доходів фізичних осіб та плата за землю. Тобто, значну роль у формуванні доходів цих бюджетів відіграють трансферти.

Таблиця 2

Структура податкових надходжень обласного бюджету Харківської області

№ п/п	Податкові надходження (грн.)	2007 р.		2008 р.		2009 р.	
		у податках (%)	у доходах (%)	у податках (%)	у доходах (%)	у податках (%)	у доходах (%)
1.	Податок з доходів фізичних осіб	81,1	20,8	80,7	19,2	78,1	19,2
2.	Плата за землю	12,6	3,2	13,7	3,3	16,9	4,2
3.	Податок на прибуток підприємств	0,2	0,05	0,2	0,04	0,2	0,04
4.	Податок з власників транспортних засобів	4,3	1,1	3,8	0,9	2,2	0,5
5.	Плата за придбання торгових патентів	0,2	0,05	0,2	0,04	0,2	0,04
6.	Збір за забруднення навколишнього природного середовища	1,6	0,4	1,3	0,3	2,5	0,6
7.	Надходження від збору за проведення гастрольних заходів		-	0,005	0,001	0,006	0,001
8.	Всього податкових надходжень		25,7	-	23,9	-	24,6

Розраховано за даними [4].

В останні роки у місті Харкові кошти справляються по 9 видах місцевих податків і зборів, з яких лише 4 заслуговують на увагу (комунальний податок, ринковий збір, збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг, податок з реклами). Питома вага надходжень від ринкового збору та комунального податку становить у середньому 91,5 % загального обсягу. Решта платежів дуже мізерна.

Для прикладу, до бюджету міста Харкова станом на 01.03.07 р. надійшло 8432,7 тис. грн. місцевих податків і зборів, на 01.03.08 р. - 17027,2

тис. грн., на 01.03.09 р. - 11743,6 тис. грн., на 01.03.10 р. - 10508,9 тис. грн. (табл. 3). При цьому слід відзначити, що обсяги надходжень не мають тенденції до стабільного зростання.

Зазначене підтверджує, що норми Декрету не враховують зміни, які відбулися в економіці України, та, відповідно, не дають можливості суттєво підвищити роль місцевих податків і зборів у формуванні місцевих бюджетів. Тому виникла нагальна потреба зміни системи місцевих податків і зборів.

Надходження місцевих податків та зборів до бюджету м. Харкова

№ п/п	Найменування податку	Сума, тис. грн.			
		01.03.07	01.03.08	01.03.09	01.03.10
1	Податок з реклами	271,7	550,4	305,1	316,1
2	Комунальний податок	2256,0	2583,6	2194,2	2084,8
3	Збір за паркування автотранспорту	131,5	299,7	216,3	220,9
4	Ринковий збір	5339,0	12814,4	8670,4	7712,8
5	Збір за видачу ордеру на квартиру	2,5	2,0	1,0	1,5
6	Збір за право використання місцевої символіки	11,8	3,3	1,9	2,5
7	Збір за право проведення місцевих аукціонів, конкурсного розпродажу і лотерей	4,6	27,5	5,4	0,9
8	Збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг	394,4	729,4	334,7	157,1
9	Збір із власників собак	21,2	16,9	14,6	12,3
	Всього	8432,7	17027,2	11743,6	10508,9

Розраховано за даними [5].

Відносно місцевих податків і зборів, які передбачені проектом Податкового кодексу [3] слід зазначити, що передбачається скорочення їх переліку з 14 до 4: податок з реклами, збір за місця для паркування транспортних засобів, збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності, туристичний збір. Слід зазначити, що відносно «новий» місцевий збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності є аналогом плати за торговельний патент, яка на сучасному етапі справляється як державний збір. Однак необхідно відзначити те, що це нововведення не розширить дохідну базу місцевих бюджетів, оскільки відповідно до діючого законодавства плата за патент зараховується до місцевих бюджетів.

На нашу думку туристичний збір (курортний збір згідно діючого Декрету) не є важливим для більшості регіонів, тому його надходження не збільшать суттєво доходи місцевих бюджетів. Крім того, на підставі проведеного аналізу у складі місцевих податків і зборів необхідно залишити комунальний податок та ринковий збір.

Висновки. Уведення будь-якого нового податку чи збору впливає на економічні процеси, які відбуваються в державі, та позначається на доходах бюджетів. Для вирішення виникаючих проблем необхідно насамперед провести детальний аналіз очікуваних результатів запровадження нових податкових платежів і розробити оптимальну методику оподаткування,

використовуючи теоретичний доробок та досвід інших країн. Головне, що можуть і повинні зробити податки для виходу з кризи, – це забезпечити принципову теоретичну позицію як технологічне підґрунтя законодавства держави. На нашу думку урядовий проект Податкового кодексу дозволяє частково підвищити регулюючий потенціал податкової системи за рахунок скорочення переліку місцевих податків і зборів. Таким чином, прийняття науково обґрунтованого Податкового кодексу має стати основою перспективного розвитку системи місцевого оподаткування України в умовах стабілізації та переходу до економічного зростання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про місцеві податки і збори: Декрет від 20 травня 1993 р. № 56–93 із змінами та доповненнями // Вісник податкової служби України, 2006. – № 17–18. – С. 40 – 43.
2. Проблеми вдосконалення податкової системи України: Тези міжнародної науково-практичної конференції (24–25 жовт. 1996 р., м. Київ). – 196 с.
3. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]: Проект // Державна податкова адміністрація України. – Режим доступу: <http://sta.gov.ua/doccatalog/document?id=263163>
4. <http://kharkivoda.gov.ua/>
5. <http://www.city.kharkov.ua/>

Аннотация. Проанализированы особенности системы местного налогообложения в Украине и пути ее реформирования в контексте Налогового кодекса.

Ключевые слова: налоги, система местного налогообложения, налоговая реформа, местные бюджеты.

Summary. Features of the system of local taxation in Ukraine and ways of reforming it in the context of the Tax Code were analyzed

Keywords: taxes, the system of local taxation, tax reform, local budgets.

*Рецензент к.е.н., доцент ХІФУДУФМТ Рубан Л.О.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Полякова О.М.*

УДК 338.47:656.61

ОСНОВЫ ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ СОЗДАНИЯ И РАЗВИТИЯ МОРСКОГО КЛАСТЕРА

Гребенник Н.Г., к.э.н., доцент (ОНМУ)

Розглянуті основи функціонування морського кластера й запропоновані методичні основи оцінки ефективності створення й розвитку морського кластера. Запропоновано алгоритм побудови «піраміди конкурентоспроможності морського кластера».

Ключові слова: кластерная концепція, морський транспорт, морський кластер, ефективність

Постановка проблемы. Перспективность использования кластерной концепции в морской отрасли сегодня ни у кого не вызывает сомнения. Использование этой модели позволит решить проблему взаимодействия всех участников портовой деятельности в рамках новой структуры с привлечением местных органов власти и с участием ученых–специалистов в области морского транспорта.

Необходимо подчеркнуть, что кластерная концепция предполагает неформальное добровольное объединение предприятий и организаций, функционирующих на определенной территории, основной задачей которого является оптимальное использование имеющегося экономического потенциала региона и отрасли. На решение этой задачи в приморских регионах должны быть направлены усилия не только производственно–финансового сектора, а также возможности научных и учебных организаций, потенциал которых используется сегодня для развития морской отрасли в недостаточном

объеме. Отсутствие научно–обоснованного механизма создания и развития морского кластера в Украине свидетельствует о необходимости разработки методических основ оценки эффективности создания и развития морского кластера.

Обзор последних достижений и публикаций. Вопросу определения эффективности деятельности субъектов хозяйствования посвящено большое количество научных работ, выполнено разностороннее исследование данного понятия. Большинство авторов сходятся на том, что эффективность характеризует развитие различных систем, процессов, явлений и зачатую рассматривается как индикатор развития [1, 2, 4, 8].

Сегодняшняя экономическая ситуация в отрасли указывает на наличие у субъекта хозяйствования множества альтернативных сценариев деятельности: максимизация прибыли, увеличение уровня конкурентоспособности, доли рынка, достижения других стратегических целей.